

ਚੰਡਿਆਂ 'ਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿਣਗੇ ਕਾਮਰੇਂ ਮਨਜ਼ੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ

ਅਵਤਾਰ ਲੰਗਰ

ਬਾਤ ਕੁਝ ਸੰਲਾਲ ਤੇ ਉੱਤਰਾਖਣ ਤੇ ਹਸਾਂਚਲ ਪ੍ਰਦਾਨ। ਵਿਚ
ਬੱਦਲ ਫਟਣ ਤੇ ਪਹਾੜ ਖਿਸਕਣ ਨਾਲ ਤਬਾਹੀ ਦੀਆਂ
ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਵਾਰ ਇਹ
ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂਅ 'ਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਨੂੰ ਸੱਦਾ
ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂਅ 'ਤੇ
ਸੜਕਾਂ, ਪੁਲਾਂ ਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਿਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਤੇਜ਼ੀ
ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਾਖਣ 'ਚ
50 ਹਜ਼ਾਰ ਕਿੱਲੋਮੀਟਰ ਸੜਕਾਂ ਬਣੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 200
ਕਰੋੜ ਘਣ-ਮੀਟਰ ਮਲਬਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਇਸ ਮਲਬੇ ਨੂੰ ਸਹੀ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਲੇ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੀਂਹ ਵਿੱਚ ਇਹ
ਨਦੀਆਂ-ਨਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਹਿ ਕੇ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨੂੰ ਬੜ੍ਹਾਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਨਦੀਆਂ-ਨਾਲਿਆਂ ਦੇ
ਕੰਢੇ ਹੋਟਲ, ਹੋਮਸਟੇਅ ਤੇ ਰਿਜ਼ਾਰਟ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।
ਉੱਤਰਾਖਣ ਦੇ ਧਰਾਲੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਖੀਰ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ
ਕਈ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਸਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੋਂ ਹੜ੍ਹ
ਵਿੱਚ ਵਹਿ ਗਈਆਂ। ਨਦੀਆਂ ਕੰਢੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਉਸਾਰੀਆਂ ਤੇ
ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਆਫਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ
ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੇਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਗਿਸ਼ੀਕੇਸ਼-ਕਰਣਪ੍ਰਯਾਗ ਰੇਲ ਲਾਈਨ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ 125.2 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਹਰਾਦੂਨ, ਟੀਹਰੀ, ਪੌੜੀ, ਰੁਦਰਪ੍ਰਯਾਗ ਤੇ ਚਮੋਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜੇਗੀ। ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਚਾਰਧਾਮ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਤੇ ਸੈਰਸਪਾਟੇ ਨੂੰ ਬੜਾਵਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ 12 ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ 17 ਸੁਰੰਗਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਤੇ 2025 ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਆਵਰਣ ਦੇ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਵਜੋਂ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਸੁਰੰਗ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਧਮਾਕਿਆਂ ਨਾਲ ਟੀਹਰੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦੋਗੀ ਪੱਟੀ ਵਰਗੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੋਮੇ ਸੁੱਕ ਗਏ ਹਨ। ਧਮਾਕਿਆਂ ਕਾਰਨ ਪਹਾੜ ਖਿਸਕਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਮਲਬਾ ਨਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਕੇ ਤਬਾਹੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 56 ਹਜ਼ਾਰ ਦਰੱਖਤ ਵੱਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਮਾਹਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਤਬਾਹੀ ਬਾਰੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਚਿਤਾਵਨੀਆਂ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ।

1990 ਦ ਦਹਾਕ ਵਿਚ ਉੱਤਰਾਖਣ ਨੂੰ ਵਖਰਾ ਰਾਜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਆਵਰਣ ਦੀ ਰਾਖੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਸੀ। ਚਿਪਕੌ ਅੰਦੋਲਨ ਤੇ ਟੀਹਰੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਪਛਾਣ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ 9 ਨਵੰਬਰ 2000 ਨੂੰ ਉੱਤਰਾਖਣ ਬਣਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪਰਿਆਵਰਣ ਪਿੱਛੇ ਛੁੱਟ ਗਿਆ। ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਸੈਰਸਪਾਟਾ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਾਦਨ ਅੱਗੇ ਆ ਗਏ। ਪਰਿਆਵਰਣ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਦਬਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਧਰਾਲੀ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਨੇ ਫਿਰ ਚੇਤੇ ਕਗਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਖ਼ਿਲਵਾੜ ਦੀ ਭਾਰੀ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪਰਿਆਵਰਣ ਵਿਚਾਲੇ ਸੰਤੁਲਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੌਸਮ ਦੇ ਬਿਹਤਰ ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨ, ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਤੇ ਮਲਬੇ ਦੇ ਸਹੀ ਨਿਬੇੜੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਫਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਫੌਗੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤਬਾਹੀ ਨਹੀਂ ਰੁਕਣੀ।

ਪਾਠਕ-ਸੱਥ

ਅਲਾਮਤਾਂ 'ਚ ਫਸਿਆ ਪੰਜਾਬ

ਕੀ ਸੱਚੀ-ਮੁੱਚੀਂ ਗੋਲੀਆਂ, ਚਿੱਟਾ, ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਤੇ ਅਵਾਰਾ ਡੰਗਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਠੇਕਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਹੈ। ਬੜੇ ਦੁਖੀ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕੋਈ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਘਰ 'ਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ। ਦਰਿਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਬਖ਼ਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਗੋਲੀ ਕਲਚਰ ਏਨਾ ਕੁ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣਾ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਉੱਥੇ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ। ਨਸ਼ਾ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਸੇ ਦੇ ਸੌਦਾਗਰਾਂ ਦੇ ਸਪਲਾਈਰ ਘਰ-ਘਰ ਨਸੇ ਦੀ ਡਲਿਵਰੀ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਨੌਜਵਾਨ ਨਸੇ ਦੇ ਟੀਕੇ ਲਾ ਕੇ ਪੁੱਤ ਹੋਏ ਆਮ ਵੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਦੱਸ ਕੋਈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾਵੇ। ਬੋਲ੍ਸਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਸ਼ਾ ਰੋਕਣ ਦੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਨਸ਼ਾ ਰੁਕਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਿਹਾ। ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਅਵਾਰਾ ਪਸੂਆਂ ਨੇ ਰਾਹਗੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕੀ। ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਡੰਗਰ ਆਪਸ 'ਚ ਭਿੜਦੇ ਹਨ ਫਿਰ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਾਨੀ ਤੇ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਬੋਹੁਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਐਕਸੈਡੈਂਟ ਅਵਾਰਾ ਪਸੂਆਂ ਨੇ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਘਰਾਂ ਦੇ ਚਿਰਾਗ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਬੁਝ ਗਏ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਗੱਲ ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਘੱਟ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਕਈ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕਈ ਬਜ਼ੁਗ਼ਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਹਾਦਸਾ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਹੱਲ ਕੱਢ ਲਾਵਾਂਗੇ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਚਾਰਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਠੇਸ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ, ਬਸ ਅਸੀਂ ਇਹੋ ਹੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ, ਚਿੱਟਾ, ਅਵਾਰਾ ਕੁੱਤਿਆਂ ਤੇ ਅਵਾਰਾ ਡੰਗਰਾਂ ਨੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਠੇਕਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਹੈ।

-ਸੁਬੋਦਾਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁਲੇਰੀਆ ਮਮਦੌਟ, 75891-55501

ਵਲ ਦਾ ਚਗਰਚਤ ਹਸਤਾ ਬਣੇ ਰਿਹਾ ਸਾ ਕਾਮਰੇਡ
ਮਨਜ਼ੀਤ ਲਾਲੀ । ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੱਖ
ਕੈਨੋਡੀਅਨ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਉਪਰੰਤ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੱਖ ਕੈਨੋਡੀਅਨ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਸਟੇਡੀਆ
ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ
ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਾਮਰੇਡ ਲਾਲੀ
ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਭਰੇ ਪੱਤਰ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ ਕਿ
ਕੈਨੋਡੀਅਨ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ
ਆਪਣੀ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚ ਲੈਣਾ
ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਕਲੋਂ ਪੁੱਤਰ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚ ਲੈਣਾ
ਪਰ ਲਾਲੀ ਜੀ ਨੇ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ
ਸੂਝ-ਬੂਝ ਸਦਕਾ ਯਾਦਗਾਰ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ
ਨੂਪਰੋਂ ਚਾਨੂੰਆ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਉਸੇ ਯਾਦਗਰ ਉੱਤੇ
ਸਾਬੀ ਕੈਨੋਡੀਅਨ ਦੀ ਬਹੁਸੀ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ

ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੱਖ
ਕੈਨੋਡੀਅਨ ਦੀ ਵਿਗਾਸਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਾਧਾਉਣ ਲਈ
ਲਾਲੀ ਜੀ ਨੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਸੰਗ ਮੈਦਾਨ ਮੁੱਲ
ਲਿਆ । ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਉਹ 39 ਸਾਲਾਂ ਦੀ
ਉਮਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਬਣੇ ਅਤੇ ਲਾਮਿਸਾਈ
ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ । ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਰਪੰਚੀ ਤੋਂ ਹੈਂਦੀ
ਸਾਲਾਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਹੈਂਦੀ ਹਿਆ ਪਾਰਾਂਡਾ ਹੈਂਦੀ

ਅਲਾਮਟਾਂ ਸ਼ੁਕੂਲ ਅਤੇ ਆਪੁਨਕ ਖਡ
ਸਟੇਡੀਅਮ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲਾਈ ਸਾਂਝੇ ਰਹਬੇ ਵਿਚ
ਬਗੀਂਦੇ ਅਤੇ ਜੰਗਲ, ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਪਾਸਿਉਂ
ਘਰਦੇ ਬਹਸਾਤੀ ਚੋਅ ਤੇ ਦੋ ਪ੍ਰਲ, ਇਕ ਕਾਜਵੇ,
ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚਾਨਣ ਬਿਖੇਰਦਾ ਬੁੱਤ
ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੈਨੋਡੀਅਨ ਨੂੰ
ਸਮਰਪਿਤ ਪਾਰਕ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਭਾਰਟਾ ਤੋਂ
ਗੜ੍ਹਸੰਕਰ-ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਲਿੰਕ ਰੋਡ ਦੀ ਉਸਾਰੀ
ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ
ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਚ
ਬੱਤੌਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੱਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਲੰਗੇਰੀ ਲਗਾਤਾਰ
ਬੱਤੌਰ ਵੱਡੇ ਸਾਲਾਨਾ ਛੁੱਟਬਾਲ ਟ੍ਰਾਨਸੈਂਟ ਅਤੇ
ਕਦੇ-ਕਦੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਰਚਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਪਿਰਤਾਂ ਵੀ ਪਾਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਵਿੱਚੋਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਦਾਲਿਤ
ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਸਮਸ਼ਾਨਘਾਟ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ
ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਮੈਡੀਕਲ ਥੋਜ਼ਾਂ
ਲਈ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਕੇ
ਸਮਾਜਿਕ ਭਲੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ
ਗਿਣਨਯੋਗ ਹਨ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗਰੀਬ-ਗੁਰਬੇ ਦੀ
ਬਾਂਹ ਫੜਦੇ ਅਤੇ ਕਸੂਰਵਾਰ ਭਾਵੋਂ ਆਪਣਾ ਹੀ
ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕਰ ਕੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਦਾ
ਤਰਾਜੂ ਸਾਮਾਨ ਰੱਖਦੇ। ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਉਹ ਨਿਰਪੱਖ,
ਕਰਮਸੀਲ ਤੇ ਬੇਜੋੜ ਸਰਪੰਚ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ
ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਕੀਤੇ ਅਨੇਕ ਕਾਰਜਾਂ ਮੁਹਰੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦਿਆਂ
ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਨੇਕ
ਕਾਰਜਾਂ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹੋਗਾ, ਲੰਗੇਰੀ
ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੇਖ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਲੰਗੇਰੀ ਦੀ ਮਿਠੀਟੀ
ਦਾ ਜਾਇਆ, ਮਾਣਮੱਤਾ ਪੁੱਤ ਮਨਜ਼ੀਤ ਲਾਲੀ।

વટસાંપ : 01 825 96-7 6333

• • •

ਇਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਰੀਲਜ਼ ਅਤੇ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ

ਡਿਜੀਟਲ ਯੂਰਗ 'ਚ ਗੈਲੜ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਛੱਟੇ
ਵੀਡੀਓ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀਸਾਲੀ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨ
ਵਜੋਂ ਉੱਭਰੇ ਹਨ। ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਗੈਲੜ, ਜੋ ਨੌਜਵਾਨ
ਪੀੜ੍ਹੀ 'ਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ, ਨੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ
ਲੋਕਪ੍ਰਿਯਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੈਲੜ
ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਕਰਸ਼ਕ ਅਤੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਇਹ ਰੂਪ ਹੁਣ ਇੱਕ ਵੱਡਾ
ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸੋਰਤ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹੋ
ਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾਵੇ
ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਗਲਤ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਮੌਜੂਦਨ ਲਈ
ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ
ਗੈਲੜ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਧ ਰਹੀ ਗਲਤ
ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਉਹ ਵੀਡੀਓ ਹਨ, ਜੋ ਘੱਟ
ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬੋਹੁਦ

ਵਾਅਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀਡੀਓ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਕਲ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਸੋਧੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਵਿਖਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਰੇਲਵੇ ਜ਼ਰੂਰਿਆ ਸੋਵਾਵਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਲਿੰਗ ਜਾਂ ਬਰਡ-ਪਾਰਟੀ ਐਪਸ ਰਾਹੀਂ ਜਲਦੀ ਅਗਜ਼ੀ ਢੇਣ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਹੈ। ਅਸਲ 'ਚ ਇਹ ਵੀਡੀਓ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਮਾਈ ਵਾਲਾ ਟਡਾਰਮਾਂ ਦੀ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਵਾਪਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਮਾਂਗਰੀ ਭਾਸ ਕਰਕੇ ਪੇਂਡੂ ਅੱਧ-ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੋਰੋਜ਼ਗਾਂ ਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨਾਲ ਥੇਡਦੀ ਹੈ। ਇਕੱਤਰ ਚਿੰਤਾਨਕ ਰੁਝਾਨ 'ਘਰੋਂ ਕੰਮ' ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਵਾਲਾ ਢੇਣ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਪੱਧਰ ਲਾਵਾਂ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵੱਤੀ ਦੀ ਬੱਚੇ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਭਰਵ-ਗਰਿਹ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਗਿਆਪਨ ਦਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਦਰਸ਼ਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਫੀਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਨੌਕਰੀ ਮੌਜੂਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸੇਰ-ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਫੈਲਾਈ ਗਈ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਰਥਿਕ ਮਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਚੁਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਲੋਕ ਅਸਲ ਢੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪੈਸਾ ਗਵਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਕੁਝ ਗੀਲਜ਼ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੀਆਂ ਕਾਣੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਗੀਲਜ਼ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਵੀਅਤਨਾਮ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਦਰ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਹੈ। ਉਹ ਰਚਨਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੰਸੀ ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਕੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜੀਵਨ ਸੈਲੀ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੈਲਾਨੀ ਘੱਟ ਖਰਚੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਰੁਪਇਆ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆਈ ਰੁਪਿਆ ਜਾਂ ਵੀਅਤਨਾਮੀ ਡੌਂਗ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਜਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ 'ਚ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉੱਥਲੇ ਸਮਾਨ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਭਾਰਤ ਵਰਗੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 100 ਰੁਪਏ ਦੀ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀ ਵਸਤੂ ਇੱਥੋਂ 30,000 'ਚ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਸੀ ਦਾ ਇਹ ਫਾਇਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੀਲਜ਼ ਆਰਥਿਕ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭੁਲੇਖਾ, ਗਲਤ ਉਮੀਦਾਂ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੈਤਿਕ ਚੁਣੌਤੀ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸਮੱਸਿਏ ਅਤੇ

गुरप्ति वेद

ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮਾਂ
 ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਏ ਹਨ। ਮੀਡੀਆ ਇੱਕ 'ਓਪੀਨਿਅਨ ਲੀਡਰ' ਵਜੋਂ ਕੰਮ
 ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਇੱਕ ਹਿੱਤਰ
 ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮੀਡੀਆ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ
 ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਘਬਰਾਹਟ
 ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਬਾਰੇ ਗਲਤ ਫਹਿਸ਼ੀਆਂ ਪੈਦਾ
 ਹੋਣੀਆਂ। ਇਸਟਾਗ੍ਰਾਮ ਗੈਲੱਜ, ਜੋ ਕਿ
 ਅਭਿਵਾਅਕਤੀ, ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਦਾ
 ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਮਾਧਿਅਮ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ
 ਹਕੀਕਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣੀ
 ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਇਗਾਦਤਨ ਕੀਤੀ ਗਈ
 ਗਲਤ ਜਾਂ ਭ੍ਰਮਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ
 ਰੋਕਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਆਪਣੇ
 ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਣਕਾਰ, ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ
 ਡਿਜੀਟਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ
 ਰੱਖ ਸਕਣਗੇ।

Journal of Health Politics, Policy and Law, Vol. 32, No. 4, December 2007
DOI 10.1215/03616878-32-4 © 2007 by The University of Chicago

ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਨਿੰਮੀਕਰਨ

ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਿਰਾਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਪ੍ਰੀਜ਼ੀਪਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਿੱਜੀਗੀਆਂ ਭਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰ 1991-92 ਵਿੱਚ ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਉ-ਮਨਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋੜੀ ਵੱਲੋਂ ਗੈਟ ਸਮਝੌਤੇ ਉੱਪਰ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਤੇ ਨਿੱਜੀਕਰਨ, ਉਦਾਰੀਕਰਨ, ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਮਰਾਜੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਉੱਪਰ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਥੋਪ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹਰ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਗਠਬੰਧਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦੀ ਹਨੋਗੀ ਝੁਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਉੱਪਰ ਬਿਗਜਮਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਨਤਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਤੇਜ਼ੀ ਆਈ ਹੈ। ਕੋਨੋਨਾ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੰਕਾ ਸਮਝ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੇਵਾਅਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁਝ ਸੰਗਲ੍ਹ

ਚੰਗਿਆ ਸਿਰ ਉਪਰਕਤ ਸਾਰ ਇਲਜ਼ਮ ਸਾਡ
ਹੋਏ ਉਹ ਵਿਧਾਇਕ, ਸਾਂਸਦ, ਮੰਤਰੀ ਆਦਿ
ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਹਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਝੁਠੇ
ਦੱਤੇ ਕਰਕੇ ਚੌਣਾਂ ਜਿੱਤਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ
ਕੇ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਮੂੰਹ
ਵਿਖਾਉਂਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ
ਵਾਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ
ਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਾਕ
ਪਾਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ
ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਬਿਨਾਂ
ਕੰਮ ਕੀਤਿਆਂ ਉਠਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ
ਇਕ ਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ 'ਚ ਜਨਤਾ
ਵਾਂ ਛੱਡੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਵੀ
ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਨੂੰ ਪਾਣਾ ਪਾ-ਪਾ ਕਰ ਕਸ਼ਦ ਹਾ, ਪ੍ਰਤੀ
ਕੰਮ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕੰਪਨੀਆਂ
ਤਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਆਮ
ਤੀਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।
ਰੇਲਵੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਦਿਨ ਹੋ ਰਹੇ
ਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ
ਏਬਾਦ ਹਾਦੇਸ਼ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਰ ਹਾਦਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅਮੁੱਲੀ ਲੜੀ
ਦਾ ਇੱਕ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਉਹ
ਹੈ ਜਨਤਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ
ਬੇਠਹਾਸ਼ਾ ਠੇਕੇਦਾਰੀ, ਆਊਟਸੋਰਸਿੰਗ,
ਗ, ਨਿੱਜੀਕਰਨ। ਇਥੇ ਦਿਲਚਸਪ
ਜਸ਼ਟਿਸ ਏ ਕੇ ਮਾਖਰ, ਜੋ ਸੱਤਵੇਂ ਵੇਤਨ
ਮੁਹੀ ਸਨ, ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਯਾਦਿਅਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਦੇ

ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਸਸਤ ਕਿਵੇਂ ਪਦ ਹਨ? ਐਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ
284 ਸੁਪਰ ਧਨਾਚ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣੇ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਦੀ
ਅਥ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਨਿਗਲੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਆਕਸਫਾਮ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 2025 ਮੁਤਾਬਕ
ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਫੀਸਦੀ ਬਾਧਕਾਬਿਲੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ 40.1
ਫੀਸਦੀ ਪੁੰਜੀ ਅਤੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਉਪਰ ਕੁੰਡਲੀ
ਮਾਰ ਕੇ ਥੈਠ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ 10 ਫੀਸਦੀ
ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਪੁੰਜੀਪਤੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ 77 ਫੀਸਦੀ
ਧਨ ਸੰਪਤੀ ਉਪਰ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼
ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 40 ਸਾਲ ਦੇ ਨਿਜੀਕਰਨ ਦੇ
ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋ
ਨਿਜੀਕਰਨ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਰੰਭੀਰ
ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ।

ਅਮੀਰਕਾ, ਬਿਟੇਨ ਵਰਗੇ ਵਿਕਸਤ ਮੁਲਕਾਂ
ਵਿੱਚ ਜਿਆਂ ਸੌਣਾਂ ਦੇ ਕੱਤੀਂ ਕੋਈ ਊਜ਼ੀ ਪਿਆਰੀ

ਇਹ ਮੁੜ ਲਕ ਤੁ ਜਸਵਾ ਦਿਨ ਨਾ ਸਿਭਾ,
ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਹਿਜ 1.2 ਫੀਸਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ
ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 74 ਫੀਸਦੀ ਹੈ।
ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 80.35
ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਪੰਜ ਕਿਲੋ ਅਨਾਜ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਜਿਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੌਦੀ
ਸਰਕਾਰ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਵੱਡੀ ਅਰਥ ਵਿਸਥਾ

ਬਣਨ ਦੀਆਂ, ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਕਤ ਬਣਨ ਦੀਆਂ, ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰੂ ਬਣਨ ਦੀਆਂ ਟਾਹਰਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਗਲੋਬਲ ਹੰਗਰ ਇੰਡੈਕਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ 127 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 105 ਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਇੰਡੈਕਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ 193 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 134 ਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰੂ ਦੇਸ਼ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੇਗੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਾਲ 10 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਇੰਡੈਕਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ 180 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 176 ਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ।

ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਠੇਕੇਦਾਰੀ, ਆਊਟਸੋਰਸਿੰਗ, ਆਫਲੋਡਿੰਗ, ਨਿੱਜੀਕਰਨ, ਨਿਗਮੀਕਰਨ ਆਦਿ ਸਾਮਰਾਜੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨਾ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਪੱਖੀ ਹਨ, ਨਾ ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਖੀ, ਨਾ ਦੇਸ਼ ਪੱਖੀ, ਨਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪੱਖੀ, ਨਾ ਹੀ ਕੁਦਰਤ ਪੱਖੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਧਨਾਢ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ, ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਕਰਕੇ ਮਿਹਨਤਕਰਸ਼ਾਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੁਟ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਨਾਵਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

